

Strategian käsite Suomen valtiopoliitikassa

(Teoreettinen tarkastelu)

Yleisesikuntaeversti L K Välimaa

A. POLIITIKKA JA STRATEGIA

1.

Toimenpiteet ja menetelmät kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi ovat nykyisenä kylmän sodan ¹⁾ aikana voimakkaasti aktivoituneet ja samalla monimutkaistuneet. Eturistiriitojen täyttämä ja vastakkaisten ideologioiden hallitsema maailma on erityisesti toisen maailmansodan jälkeen kehittänyt ja toteuttanut monivivahteisia sotia, jännitystiloja ja konfliktitapauksia. Näissä vallan laajentamis- tai säilyttämissuunnitelmissä tarkoituksena on yleensä pyhittänyt keinot sekä samallut interventioille ja väkivaltaisille menetelmille omat propagandistiset peitenimityksensä. Kylmä sota salakavaline ja häikäilemättömine menetelmineen ja ydinaseet ovat muodostuneet nykyajan maailmanpolitiikan hallitseviksi tekijöiksi. Sodan ja rauhan absoluuttista eroa on nykymaailmassa työstä löytää eikä paluuta todellisen rauhan tilaan näytä toistaiseksi olevan olemassa. **Politiikka ja strategia ovat joutuneet samalla entistä läheisempään yhteistyöhön keskenään jo rauhan aikana ja strategian yleistä teoriaa on ollut välttämätöntä soveltaa politiikkaan.** Nykyisenä kylmän sodan aikakautena erityisesti suurvaltojen politiikka ja strategia ovatkin kytkeytyneet sillä tavalla toisiinsa, että niiden välistä eroa on vaikeata keksiä. Clausewitzin historiallinen sanonta pitäisi ehkä kääntää siten, että "politiikka — kylmä sota — on sodan jatkamista toisin keinoin" tai yhtyä Shaposhnikovin toteamukseen "kun sota

on politiikan jatkamista toisin keinoin, on myös rauha vain taistelun jatkamista toisin keinoin”.

2.

Diplomatia on totuttu oivaltamaan kansainvälisten suhteiden ylläpitämiseen tähtäävänä toimintana ja diplomaattisten keinojen loppuessa on ollut yleensä strategian vuoro astua näyttämölle. Tämä ei kuitenkaan kokemusten mukaan kuumen sodankaan aikana edellytä vertikaalista kahtia jakoa: politiikka — strategia, koska näiden yhtenäisyyttä on tarpeetonta karsinoida. **Poliittiset ja strategiset päämäärät eivät saisi koskaan erota toisistaan eikä strateginen päämäärä koskaan muodostua itsetarkoitukseksi.** Länsiliittoutuneet unohtivat tämän toisessa maailmansodassa, mutta ei Neuvostoliitto. Kun Saksan tuho alkoi näyttää väistämättömältä, alkoivat poliittiset tekijät yhä voimakkaammin vaikuttaa noudatettavaan strategiaan. NL:n strategia, samalla kun se tähtäsi sotilaallisesti Saksan ja sen liittolaisten tuhoon, otti huomioon sodanjälkeisen politiikan näkymät ja mahdollisuudet tulevassa Euroopassa. Vapauttamalla Väli-Euroopan valtiot NL saisi tilaisuuden järjestellä näiden sisäiset asiat mielensä mukaisesti. Toisin sanoen NL:n politiikka antoi strategialle tehtäväksi huolehtia siitä, että Bukarest, Belgrad, Budapest, Wien, Praha, Varsova ja vielä Berliinikin vallattaisiin puna-armeijan voimin. Kun strategia oli tehtävänsä suorittanut varmisti diplomatia saavutetun menestyksen ja NL:n strateginen raja lännessä oli siirretty 1000—1500 km varsinaisesta valtakunnan rajasta ja puskurivaltioiden sekä strategisten lähtöasemien ketju oman turvallisuuden tehostamiseksi muodostettu.

Korean sota vuorostaan osoitti, miten USA:n poliittinen johto, toisen maailmansodan kokemuksista viisastuneena, hallitsi sotilaallista väliettä ja miten jokainen sotilaallinen yhteenotto sen kaikissa vaiheissa oli politiikan kontrollin alainen.

3.

Sodan kehittyessä yhä totaalisemmaksi ja kylmän sodan yhä jatkuessa strategisen ydinasekauhun varjossa on suurvalloissa, erityisesti lännessä, probleemi politiikan ja strategian välisestä suhteesta muodos-

tunut aktueelliksi. Strategian määritelmiä on, kuten aikaisempinakin historian murroskausina, muovailltu ja kehitelty ajan, paikan ja voimaresurssien mukaan lukuisin eri tavoin. Yhteisenä piirteenä sodan antamien kokemusten perusteella on ollut päämäärä: saavuttaa **kaikin keinoin** tavoitteet, jotka kansallinen politiikka on asettanut. Strategista voimaa arvostetaan tällöin nimenomaan poliittisessa katsannossa; ts. **voimakas sotilaallinen potentiaali on politiikan toteuttamisen tehokkain tuki**. Yksimielisiä tunnutaan olevan myös siitä, että pitäisi olla kokonaiskäsite, joka hallitsee yhtä hyvin niin politiikan kuin strategiankin ja pitää molempia tiukasti käsissään. Tällöin sana strategia eri tavoin laajennettuna on saavuttanut merkillisen keskeisen sijan, jopa käsitteellisesti alistanut politiikan palvelijakseen. Käsite strategia tuntuu jopa siirtyneen sotataidon alueelta valtiotaidon (politiikan) alueelle. Oikeutetusti voidaankin väittää liian usein puhuttavan strategiasta silloin kun pitäisi puhua politiikasta ja sen käytöstä. Jokainen sotilaallinen tai muuten tärkeään ja hallitsevaan asemaan nostettu toiminta tai suunnitelma yleistetään varsin helposti strategiseksi. Selvimmin tällainen nurinkuruisuus ilmenee tulkittaessa vallankumousstrategiaa ja epäsuoraa strategiaa.²⁾

B. STRATEGIAN NYKYISIÄ KÄSITTEITÄ ULKOMAILLA

I Länsivallat

4.

Yksinkertaistetut ja julkistetuinmat strategian käsittekaavailut eräissä keskeisimmissä läntisissä valtioissa ovat nykyisin seuraavat.

Englanti — Liddel-Hart³⁾

Suurstrategia (Grand strategy), **korkeampi strategia** (Higher strategy) tai **sotapolitiikka** on strategian yläpuolella oleva käsite, mikä käytännöllisesti katsoen on sen politiikan synonyymi, joka johtaa sodankäyntiä ja antaa päämäärät sekä ratkaisee: sotilaallinen ratkaisu vai muut keinot. Tämä käsite ei ole kuitenkaan suoranaisesti rinnastettavissa politiikkaan, vaan se panee liikekannalle ja koordinoi kaikki voimavarat sodan poliittisen päämäärän saavuttamiseksi (taloudelliset,

henkiset, diplomaattiset, sotilaalliset jne. voimavarat). Ylin poliittinen johto antaa suurstrategialle päämäärän. Strategian näköpiiriä kattaa sota, mutta suurstrategian horisontissa on myös tuleva parempi rauha.

Strategian käsitteen Liddel-Hart määrittelee "taidoksi jakaa (ryhmitteää) ja käyttää sotilaalliset voimat siten, että politiikan määrittämä tavoite saavutetaan". Liddel-Hart nimittää tätä myös puhtaaksi tai aseelliseksi strategiaksi. Hän ei kuitenkaan hyväksy taistelua strategisen tavoitteen saavuttamisen ainoaksi keinoksi, vaan ratkaisu tulisi päinvastoin saavuttaa ilman vakavia taisteluita (indirect approach). Tässä hän nojautuu sotahistorian osoittamiin kokemuksiin, saarivaltakunnan hajoita ja hallitse-traditioihin sekä ajatukseen epäsuorien menetelmien käytöstä kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Eräänä toisen maailman sodan malliesimerkinä hän viittaa Sedanin läpimurtoon vuonna 1940 — yllätykseen ja liikkeeseen — ja lopputulokseen: liittolaisarmeijoiden romahdus ilman vakavia taisteluita. Strategia-käsitteensä jaolla Liddel-Hart osoittaa poliittiselle ja sotilaalliselle johdolle oman osansa. Poliittikka alustaa ja luonnostelea päämäärät, korkeampi strategia toimeenpanee ne ja jakaa tehtävät strategialle. Kuten taktiikka on strategian käyttöä alemmalla tasolla, vastaavasti strategia on korkeamman strategian käyttöä alemmalla tasolla.

Ranska — Beaufre 4)

Totaalinen strategia (Stratégie totale) valmistelea ja johtaa totaalisen sodan sekä yhdistää yleisstrategiat: poliittinen, taloudellinen, diplomaattinen ja aseellinen yleisstrategia.

Lisäksi Beaufre erottaa vielä **operatiivisen strategian** 5) ja **ydinasestrategian** sekä käsittelee laajasti **epäsuoran strategian** käsitteisisältöä, joka on koko teoreettisen ajattelun punaisena lankana. Peruslähtökohdana Beaufren teoretisoinnissa on: sota on muodostunut totaaliseksi, näin ollen ei voi olla muuta kuin totaalista strategiaa. Strategia ei ole nykyaikana enää sotilaiden yksinoikeus; strategia ei ole enää sotilaallinen asia, vaan myös poliittinen, siksi strategian perinteellinen määritelmä: "taito käyttää sotilaallista voimaa" on muutettava "taidoksi kordinoida voimakeinot poliittisen johdon asettaman päämäärän saavuttamiseksi."

Ranskan kokemukset Indo-Kiinasta ja Algeriasta sekä kansainvälisen kommunismin kumoukselliset mallit eri puolilla maapalloa sävyttävät voimakkaasti Beaufren strategisia käsityksiä. Hän korostaa jokaisen tilanteen vaativan oman strategiansa ja de Gaullen strategian tukijana näyttää usein rinnastavan sanan totaalinen totalitaariseen. Tuntuu myös siltä, kuin hän liian usein yksinkertaistaisi strategian vain keinoksi tavoitteen saavuttamiseksi ja täten käsittelisi strategia-sanaa varsin vapaasti ja journalistisesti. Tästä esimerkkeinä ovat ydinasestrategia, konventionaalinen strategia, kilpavarustelustrategia, logistinen strategia, geneettinen strategia, pelotusstrategia jne. Joka tapauksessa Beaufre laajasti ja kokemuseräisesti perustelee strategian näkemystään: mikäli konfliktien ratkaisut eivät siirry taistelukentälle, ylittää strategia sotilasrajan, ts. strategiset ratkaisut ilman asevoimaa. Tällöin epäsuorat menetöt atomisodan uhkan varjossa olisivat tavanomaiset.

USA

Kansallinen strategia ⁶⁾ (National strategy) tai **suurstrategia** ⁷⁾ on **taito ja tiede** kansakunnan kaikkien voimavarojen (poliittiset, taloudelliset, henkiset ja aseelliset) käytöstä rauhan ja sodan aikana kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tämä määritelmä on erinomaisen selkeä ja paljastava supervaltion näkemys kylmän sodan ja totaalisen sodan sanelemista välttämättömyyksistä. Voisipa väittää käsitteissä olevan varsin totalitaarinenkin. Wedemeyer ⁷⁾ korostaa tärkeysjärjestyksessä neljää päätekijää: poliittinen, taloudellinen, psykologinen ja aseellinen sekä lisää: jos kolme ensimmäistä on hoidettu viisaasti ja hyvin koordinoitu, voi neljäs kategoria klassillisessa käyttömerkityksessään muodostua tarpeettomaksikin.

Asevoimien strategiansa ⁶⁾ amerikkalaiset määrittelevät **"taidoksi ja tieteeksi** kansakunnan asevoimien käyttämisestä kansallisen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi käyttämällä voimaa tai uhkaamalla sen käytöllä".

Vain harvat valtiot ovat yhtä suorasukaisia kuin Yhdysvallat, joka tunnustaa aseellisella voimalla uhkaamisenkin liittyvän kansallisen politiikan käyttöön ja kuuluvan strategian käsitteisisältöön. Muut valtiot tyytyvät tämän peittämiseen vaikeutemisella.

Nämä molemmat USA:n virallisuontoiset käsitelmääritelmit osoittavat miten lähellä toisiaan politiikka ja strategia itse asiassa ovat ja miten strategia myös rauhan aikana pyrkii ulkopoliittisiin tavoitteisiin; ts. on vain osa ulkopoliittikkaa.

Länsi-Saksa

Kokonaisstrategian (Gesamtstrategie)⁸⁾ käsite on epävirallisena käytössä ja se noudattaa länsimaisia käsityksiä. Mitä voimakkaammin sota ulottaa vaikutuksensa koko kansaan, sitä selvemmin sotilaiden on luovuttava johtavasta osastaan kokonaisstrategiassa (poliittinen, taloudellinen, henkinen, propagandistinen, psykologinen ja aseellinen). Saksalaiset näyttävät kuitenkin eliminoivan kansallisen korostuksen kokonaisstrategian käsitteestään ja korostavan kytkeytymistään liittosysteemiin.

Esiintyy myös näkemyksiä, että on olemassa vain yksi strategia, joka on "oppi valtion ylimmän poliittisen, taloudellisen ja sotilaallisen johdon yhteistoiminnasta tarkoituksella käyttää hyväksi koko potentiaalista voimaa sotilaallisessa selkkauksessa ja vihollisen pakottamiseksi omaan tahtoon."⁹⁾

Sotilaskirjallisuudesta¹⁰⁾ tapaa lisäksi käsityksiä, joissa yhdytään Clausewitzin ajatuksiin ja laajennetaan hänen strategian määrittelymäänsä: strategia on poliittisen johdon suunnittelema ja päämäärittämä toiminta valtioetujen toteuttamiseksi. Strategia antaa sotilaalliselle johdolle menettelyohjeet ja on yhteisvastuussa niiden noudattamisesta. Samalla vakuutetaan, että oikeastaan Clausewitz jo viitoitti tien nykyajan strategian käsitelaajennukselle korostaessaan "die Strategie in ihrer höchsten Form selbst zur Politik wird".¹¹⁾

Ruotsi

Turvallisuuspolitiikka¹²⁾-käsitettä tunnutaan käytettävän yleisnimityksenä toimenpiteille, joita sovelletaan ulkopoliitiikan, sisäpolitiikan, puolustuspolitiikan ja talouspolitiikan aloilla varmistamaan kansallisten tavoitteiden saavuttamisella silloinkin kun kansakunta on äärimmäisen uhanalainen: Alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig. Käsite liitetään ensisijassa puolustuspolitiikkaan sekä siihen osaan ulkopoliitiik-

kaa, joka pyrkii tukemaan maan turvallisuutta ja **sotilaalliset toimenpiteet nähdään turvallisuuspolitiikan ytimenä**. Puolustuspolitiikan päätehtävänä on vaikuttaa rauhaa ylläpitävästi (sotaa ehkäisevästi) ja invaasioiden torjumiseksi.

Turvallisuuspolitiikka-käsitettä ei oivalleta siis yksinomaan poliittisena käsitteenä (poliittinen turvallisuus), kuten useissa muissa länsimaissa, vaan sotilaallisilla tekijöillä on siinä oma keskeinen sijansa (sotilaallinen turvallisuus). Ruotsi tulkitsee kuten Sveitsikin, että pysyvä puolueettomuus on mielekäs ainoastaan aseistettuna puolueettomuutena.

Strategian käsite ja sen käyttö näyttää kuuluvan sotilaille ja viime kädessä ÖB:n katsotaan edustavan strategista auktoriteettia.

II Neuvostoliitto

5.

Neuvostoliitossa strategian käsite on kytkeytynyt olennaisesti maailmanvallankumouksen strategiaan¹³⁾ ja sen kulloisiinkin muotoiluihin sekä kommunismin keskeisiin doktriineihin. Strategia oivalletaan tällöin suorien ja epäsuorien menetelmien soveltamisena ajallisesti pitkän tähtäyksen tavoitteen ja laajan toimintasuunnitelman toteuttamiseksi matkalla sosialismiin. Tällaisen strategian maksimiesimerkkinä voitaneen pitää Kiinan ideologista valtausta vuosina 1921—1949. NL:ssa tätä kutsutaan **poliittiseksi strategiaksi** ja se määriteltiin vuonna 1959 seuraavalla tavalla: puolueen päälinja kulloistenkin historiallisten välitavoitteiden sanelemien tehtävien toteuttamiseksi ottaen huomioon vallitsevat voimasuhteet luokkasodassa.¹⁴⁾

Kuitenkin NL:ssa strategia on **myös sotilaallinen kokonaiskäsite**, joka voidaan jakaa kahtia: sodan johdon strategiaan ja sotilaallisten toimintojen strategiaan (sotilasjohto).¹⁵⁾ Sokolowskin mukaan strategia tutkii tulevan sodan olosuhteita ja luonnetta, sen valmistelu- ja johtamismenetelmiä, puolustushaaroja ja niiden käytön perusteita sekä sodan alueellisia ja teknillisiä perusteita.¹⁶⁾ Samalla strategia on ylimmän johdon ja korkeimpien esikuntien sotilaallisen ja poliittisen johdon käytännöllistä toimintaa (ilmeisesti Front ja siitä ylöspäin). Näin ollen strategia olisi myös NL:ssa taito ja tiede. Käytäntö on osoittanut neuvostostrategian käsitteen itse asiassa olevan ainakin täysin rinnastetta-

vissa USA:n käsityksiin varsinkin voiman käyttöön ja sillä uhkaamiseen nähden sekä rauhan että sodan aikana. Tästä esimerkkinä mainittakoon NL:n toisen maailmansodan jälkeen menestyksellisesti käyttämät ja tukemat sovellutukset: poliittiset ja taloudelliset aggressiot, kumoukselliset sodat, materiaalisella ja asiantuntija-avulla hallitseminen, miehityksellä uhkaamiset ja yllättäen suoritettut miehitykset sekä kansalliset vapautussodat.

Sotilasstrategia on NL:ssa alistettu perusteellisesti poliittiselle strategialle; ts. strategia on täysin riippuvainen politiikasta. Sotilaallista offensiivisia edeltää yleensä ajallisesti pitkäjännitteinen ja muodoiltaan harhauttavana toimiva poliittinen offensiivi (epäsuora strategia).

Politiikka on ratkaiseva tekijä, sovellettiinpa sitä sitten väkivalloin tai rauhanomaisin keinoin; kysymys on vain tarkoituksenmukaisuudesta.

III Päätelmä

6.

Strategian määritelmiä ja strategia-käsitteen sisältöä kansakuntien poliittisten pyrkimysten toteuttamisessa leimaa nykyaikana toisaalta potentiaalinen voimakapasiteetti ja toisaalta dynamiikka, jolla tuetaan politiikkaa erilaisin voimakeinoin ja osallistutaan kylmään sotaan. Strategian määritelmistä on havaittavissa helposti kansakuntien kuuluminen aggressiivisiin ja dynaamisiin, defensiivisiin tai status quo-valtioihin.

Kaikkialla tunnustetaan ns. ylemmän tai kokonaisstrategian tarve koordinoimaan kansakunnan ylimpien siviili- ja sotilaallisten johtoelin- ten yhteistyötä **kaikkien voimavarojen** liikekannallepanemiseksi ja **kaikkien keinojen** huomioon ottamiseksi sekä täytäntöön panemiseksi kansallisten päämäärien saavuttamiseksi tai turvaamiseksi. "Kaikkien keinojen" käyttäminen ja soveltaminen merkitsee suurvalloissa asevoimien strategian rinnalla myös ja ennen kaikkea poliittista, taloudellista, psykologista jne. strategiaa, jotka ovat aina enemmän tai vähemmän aggressiivisia luonteeltaan. USA:ssa tämä on virallisesti määritetty koskemaan myös rauhan aikaa ja NL on käytännössä viimeiset vuosikymmenet osoittanut olevansa samalla kannalla.

Tämä moninaisuus ja voisi sanoa sekavuus on johtanut politiikan ja strategian sanojen käytön ja rajaamisen entistä pulmallisemmaksi. Soti-

laskirjallisuudessakin luetaan strategian keinoihin ratkaisun saavuttamiseksi kuuluvan varsin yleisesti kaikki materiaaliset ja moraaliset keinot ydinräjähteistä kauppasopimuksiin. Esimerkkejä tämän tueksi on nykyaikana helppo löytää: ei ole ainoastaan historiallisen kehityksen, vaan suuressa määrin tarkasti suunnitellun ja kalkyloidun toiminnan tulosta se, että tällä hetkellä länsivallat on karkoitettu pois Kiinasta ja melkein koko Itä- ja Etelä-Aasiasta, Keski-Itä saatettu kuohuntaan ja ns. Kolmas maailma kumoukselliseen kaaokseen. Onko tämä kehitys ollut strategian, vai taitavan politiikan aikaansaannosta, vai onko se Beaufren väittämää epäsuoraa strategiaa, vaiko idän vallankumousstrategiaa tai lännen globaalistrategiaa jne? Lienee kaikissa tapauksissa kuitenkin niin, että politiikka ja strategia kaikkine menetelmineen ja keinoineen ovat tässä kehitysprosessissa olleet yhdensuuntaistettuja esiintyneet rinta rinnan sekä täydentäneet toisiaan kulloisenkin tarpeen ja ympäristön mukaisesti. Samallinen ilmaisu vain vaihtelee eri maissa eri tavalla, joskin strategia näyttää olevan etualalla ja strategian käsitteen oivaltaminen on enemmän poliittinen kuin sotilaallinen.

C. SUOMALAISEN STRATEGIAN KÄSITE

I Turvallisuuspolitiikka

7.

Strategisen yläkäsitteen tai kokonaiskäsitteen tarpeellisuus on myös Suomessa todettu ja yleiseen tietoisuuteen on vakiintumassa **turvallisuuspolitiikan** käsite luonnehtimaan niitä toimenpiteitä (totaalisessa puolustuksessa), joita valtiojohto käyttää **ulkopolitiikan** ja **puolustuspolitiikan** aloilla edistääkseen valtakunnan sisäistä ja ulkoista loukkamattomuutta sekä rauhanomaisia suhteita muihin maihin ja varmistukseen kansallisten tavoitteiden saavuttamisen (toimintavapaus) silloinkin, kun kansakunta on vakavan kriisin tai sodan alainen. Turvallisuuspolitiikka olisi ymmärrettävä meillä siis kalkkien niiden **valtiopoliittisten toimenpiteiden kokonaisuutena, joiden tarkoituksena on ylläpitää ja edistää valtiollista itsenäisyyttämme ja alueellista koskemattomuuttamme (kansallista turvallisuutta) rauhan ja sodan aikana.**

Turvallisuuspolitiikkaa ei Suomessa tulkita enää 1930-luvun tapaan voittopuolisesti samaksi kuin valtakunnan puolustuskyky. Päinvastoin turvallisuuspolitiikan käsitesisältö ja toteutus Suomessa tällä hetkellä ovat varsin korostetusti poliittista turvallisuutta. Ehkä juuri tästä syystä sodan jälkeen käyttöön tullut "totaalisen puolustuksen" käsite liian sotilaallisena ja "totalitaarisena" laimennettiin vuoden 1965 tienoilla turvallisuuspolitiikaksi. Tämä on ymmärrettävissä myös siten, että eräitä ulkomaisia esikuvia noudattaen poliittiset keinot, taloudellinen kyky ja psykologiset tekijät on haluttu asettaa aseellisten toimenpiteiden edelle.

Oloissamme turvallisuuspolitiikan käsite soveltuu joka tapauksessa korvaamaan ulkomaiset, enemmän tai vähemmän ekspansiiviseen voimaan perustuvat kokonaisstrategian käsitteet, sillä valtiopoliittinen asenteemme on pienelle kansakunnalle ominainen status quo ja kansallinen kapasiteettimme edellyttää käsitteistössäkkin defensiivistä turvallisuusleimaa. Tuntuisi varsin juhlalliselta ja ehkä turhan ärsyttävältäkin puhua Suomessa turvallisuuspolitiikan sijasta esimerkiksi suurstrategiasta tai totaalisesta strategiasta. Mitään pakottavaa syytä suurvaltojen käyttöönsä ottamien käsitteiden sovittamiseen sellaisinaan olosuhteisiimme ei ole olemassa.

II Puolustuspolitiikka

8.

Maanpuolustus ja puolustuspolitiikka on käsitteistössämme totuttu viime aikoina samaistamaan keskenään, vaikka itse asiassa maanpuolustus-käsitteen pitäisi edustaa turvallisuuden laajinta ja korkeinta astetta sekä korkeimman poliittisen ja sotilaallisen johdon yhteistointaintaa totaalisisä sodankäynnissä ja kattaa näin ollen piiriinsä myös poliittiset päätöksenteot rauhan ja sodan aikana.

Puolustuspolitiikka turvallisuuspolitiikkamme toisena komponenttina on nykyisellään joka tapauksessa tulkittavissa yhteisnimityksenä niille maanpuolustustoimenpiteille, joilla valmistellaan ja koordinoidaan valtiojohdon määräämissä puitteissa kansakunnan potentiaalisten voimavarojen ja keinojen käyttö aseellisten aggressioiden varalta kansan elinmahdollisuuksien turvaamiseksi ja toimintavapauden säilyttämiseksi.

Toimenpiteiden olisi kohdistuttava siis paitsi aseelliseen puolustukseen, samanaikaisesti myös taloudellisen, henkisen ja siviilipuolustuksen¹⁷⁾ tarkoituksenmukaiseen kehittämiseen sodan varalta sekä ulkopolitiikan kaikinpuoliseen tukemiseen.

Turvallisuuspolitiikan toinen osatekijä — **ulkopolitiikka** — määrittää ”valtion suhteiden hoidoksi ulkovaltoihin ja kansainvälisiin järjestöihin, varsinkin kaksipuolisilla ja monenkeskisillä valtiosopimuksilla”.¹⁸⁾ Erityisesti nykyaikainen turvallisuuspolitiikka vaatii ulkopoliitikalta kylmän sodan ongelmien hallintaa ja sen erilaatuisten aggressioiden ennalta ehkäisyä sekä torjuntaa diplomaattisia ja poliittisia keinoja soveltamalla sekä puolustuspolitiikan voimakasta tukemista.

III Suomalainen strategia

9.

Suomalaisen strategian käsitteen näköpiiriä on aina kattanut sodan mahdollisuus ja strategia on aina ollut riippuvainen puolustuspolitiikastamme ja potentiaalisesta voimastamme. Suomalaisittain sama strategia on aina oivallettu klassillisena sotilasstrategiana, eikä tämän tulkinnan muuttamiseen ole nykyäänkään mitään aihetta. Strategiakäsitteemme ja samalla sotilaallisen voimamme tukipilareina ovat olleet aina

- taloudelliset ja finanssitekijät,
- poliittiset ja ideologiset tekijät sekä
- aseelliset tekijät.

Käydyt sotamme osoittivat, että huolimatta periferia-asemastamme kansainvälisessä asetelmassa ja huolimatta suurvaltojen kannalta rajoitetusta voiman käytöstä (rajoitetusta sodasta) meitä vastaan, **Suomi joutui koko kansakuntana taistelemaan eivätkä yksin asevoimamme** (totaalinen sota¹⁹⁾). Näin on arvioitavissa tilanteen olevan tulevaisuudessaakin.

Ydinsodan riskien sijasta politiikan välineeksi näyttävät nykyaikana tulleen **rajoitetut paikalliset sodat** (Formosan salmi, Korea, Indokiina, Vietnam, Lähi-Itä). Näitä voidaan vähätellä ”vanhakantaisiksi, rajoitteiksi yhteenotoiksi ja väittää, etteivät ne ole sotia sanan nykyaikai-

sessä mielessä, sillä käsitteellisesti moderniin sotaan voidaan katsoa sisältyvän turvautuminen nykyaikaisen voimapolitiikan yhteen hallitsevaan tekijään — ydinaseisiin” (Ahti Karjalainen). Toisaalta voidaan perustellusti myös väittää, että ”ensimmäisen kerran historiassa suurvallat (a-valtiot) valmistelevat sotaa, jota ne eivät voi käydä” (Raymond Aron), ja että ”mitä voimakkaampi on ydinaseiden stabiiliteetti, sitä suuremmat ovat konventionaalisen sodan mahdollisuudet” (Beaufre). Onkin aihetta olettaa, että **atomiakakaudella sodat olisivat**

- elintärkeillä alueilla luonteeltaan rajoitetut, intensiiviset ja lyhyet, mutta
- periferia-alueilla pitkäaikaiset, kumoukselliset ja konventionaaliset uuvutussodat.

Jokainen muunkaltainen sota eskaloituisi nopeasti rajoittamattomaksi ydinsodaksi, jota kaikin keinoin halutaan välttää. **Suomi lienee reuna-aluevaltiona tyypillinen konventionaalisen ja lyhyen paikallisen sodan kohde, joka omalta kannaltamme muodostuu aina totaaliseksi.**

10.

Perinteellinen strategian määritelmämme ”taito saavuttaa sodan päämäärä sotatoimin” on meidän oloissamme nykyaikana ehkä liian yksipuolisesti pelkistetty ja vaatisi täsmennystä nimenomaan suomalaisen demokratian vallan- ja vastuunjaon sekä nykyaikaisen sodankäynnin laajenemisen mukaisesti. Tällöin strategia olisi määriteltävissä esimerkiksi: **”sodankäynnin menetelmien ja sotilaallisen voiman käyttö turvallisuuspolitiikan määrittämän tavoitteen saavuttamiseksi”.**

Sodankäynnin menetelmien valinta ja käyttö on riippuvainen vihollisen haavoittuvuudesta ja sen heikoista kohdista sekä omista toimintamahdollisuuksista. Voimien suuruus suhteessa alueeseen, strateginen ja taktillinen liikkuvuus sekä iskuvoima, offensiivinen ja defensiivinen kyky jne. määrittävät sodankäynnin menetelmien valinnan.

Sotilaallinen voima olisi irrotettava rajoitetusta aseellisen voiman käsitteestä ja oivallettava laajana potentiaalisena voimana sekä kokonaiskäsitteenä, joka koostuu erityisesti

- aseellisista,
- taloudellisista,

- henkisistä,
- hallinnollisista ja
- väestönsuojelullisista toimenpiteistä.

Suomalainen strategian käsite ei olisi rinnastettavissa politiikkaan, vaan sillä olisi voittopuolisesti sotilaallinen leima. Tätä käsitystä ei voi eikä tarvitse heikentää sekään mahdollisuus, että tulevaisuudessa Suomea vastaan käytettäisiin ydinräjähteitäkin.

Strategia olisi nähtävä toisaalta politiikan välineenä ja sen alistettuna osana sodan ja rauhan aikana sekä toisaalta sotilaallisen johtamisen ja toiminnan korkeimpana asteena. Poliitiikka antaa strategialle päämäärän, mutta strategian toteuttaminen ei kuulu enää politiikan alueelle.

Meillä olisi siis vain yksi strategia eikä käytäntöön otettaisi oloihimme vähemmän sopivia taloudellisen, hallinnollisen, henkisen, aseellisen jne. strategian käsitteitä; nämä korvattaisiin nykyiseen tapaan käsitteellä toimenpiteet. Mikään ei estä myöskään käyttämästä samassa tarkoituksessa talouspolitiikka, sotilaspolitiikka, hallintopolitiikka jne. käsitteitä.

Strategian käsitteisisältö ulottaisi sovellutuksensa **myös rauhan aikaan.** Tällöin esimerkiksi rauhanajan joukkojen ryhmityksellä ja jaotuksella voidaan saavuttaa tietyt tarkoitukset ja pyrkiä poliittisen johdon antamien tavoitteiden saavuttamiseen; muun muassa sotilaallisen voiman lisäämiseen rauhan aikana Lapissa tai Saaristomeren ja Suomenlahden suun alueen linnoittaminen ja aseistaminen tai yleensä puolustuskykymme systemaattinen vahventaminen olisivat tyypillisiä strategisia toimenpiteitä ja voisivat ennakoida poliittista ratkaisua ilman veren vuodatusta (sotaa ehkäisevä momentti).

On todettava, että sotilaallisen voiman epäviisas kehittäminen ja käyttö rauhan aikana voi tuottaa tulokseksi enemmän epävarmuutta ja levottomuutta kuin turvallisuutta. Sotilaallinen ja poliittinen turvallisuus ovat Suomessakin katkeamattomassa korrelaatioosuhteessa toisiinsa.

11.

Nykyaikana strategia on jatkuvan kehityksen alainen ja erityisesti materiaaliset tekijät ja psykologia ovat tunkeutuneet voimakkaasti stra-

tegian alueelle. Samalla strategia on entistä selvemmin muodostunut tiettyjen yhteen liittyvien tietojen ja tieteen alojen järjestelmälliseksi kokonaisuudeksi. Tehokkaaseen strategian muotoilemiseen päästään nykyaikana vain luomalla sille kestävä ja riittävän laaja teoreettinen perusta.

Strategia olisi näin ollen tulkittava myös meillä tieteeksi, joka voisi olla **"sodan olemusta, toimintoja ja dynamiikkaa tarkasteleva tiede"** (teoreettinen strategia) ja se kuuluisi päämääränsä perusteella lähinnä sovellettuihin tieteisiin. Strategian systematiikkaan olisi luettava kuuluviksi muun muassa seuraavat strategiaan vaikuttavat tekijät

Sodan filosofia

Sotilasmaantiede ja geopolitiikka

Kansainvälinen politiikka

Sotatekniikka ja tulevan sodan doktriinit

Sotahistorian kokemusten antamat hypoteesit ja teoriat

Naapurivaltioiden politiikan dynaamisuus ja sotilaallinen voima (sotilaspolitiikka)

Oma potentiaalinen voima, puolustuskyky ja -tahto

Kansainväliset sopimukset ja oma valtioetu.

Ilman näiden osakokonaisuuksien tuntemista, perusteellista tutkimista ja jatkuvaa analyysia, ei voi olla modernia strategiaa. Tällaisenaan **strategian käsite rinnastuisi perinteelliseen sotatieteeseemme**, joka on määriteltä "niiden tiedonhaarojen muodostamaksi kokonaisuudeksi, jotka luovat teoreettisen ja käytännöllisen perustan sodankäynnille." ²⁰⁾

Strategian (teoreettisen strategian — sotatieteen) on kalkyloinnissaan otettava huomioon, että kaikki muuttuu nykyaikana ja erityisesti tulevaisuudessa. Siksi strategian on rakennuttava kaukonäköisiin hypoteeseihin ja teorioihin, jotka eivät ole jäykkiä eivätkä kaavamaisia ja sattumanvaraisia, vaan perustuvat todennäköisten mahdollisuuksien analyysiin: "mahdollisuudet, jotka vahvistuvat ja kehittyvät sekä mahdollisuudet, jotka katoavat näyttämötä" (Beufre). Moderni strategia on vedetty kaikkialla muiden tieteiden ja niiden edistysaskeleiden joukkoon reaalitieteenä ja voisi meilläkin olla perinteellisen sotatieteemme synonyymi.

12.

Strategian ja politiikan suomalaiset määritelmät

yhteenvetona ja rinnakkaiseen vertailuasemaan sijoitettuina voisivat olla seuraavat

Strategia

- 1) Sodankäynnin menetelmien ja sotilaallisen voiman käyttö turvallisuuspolitiikan määrittämisen tavoitteen saavuttamiseksi — **sotataito**
- 2) Sodan olemusta, toimintoja ja dynamiikkaa tarkasteleva tiede — teoreettinen strategia — **sotatiede**

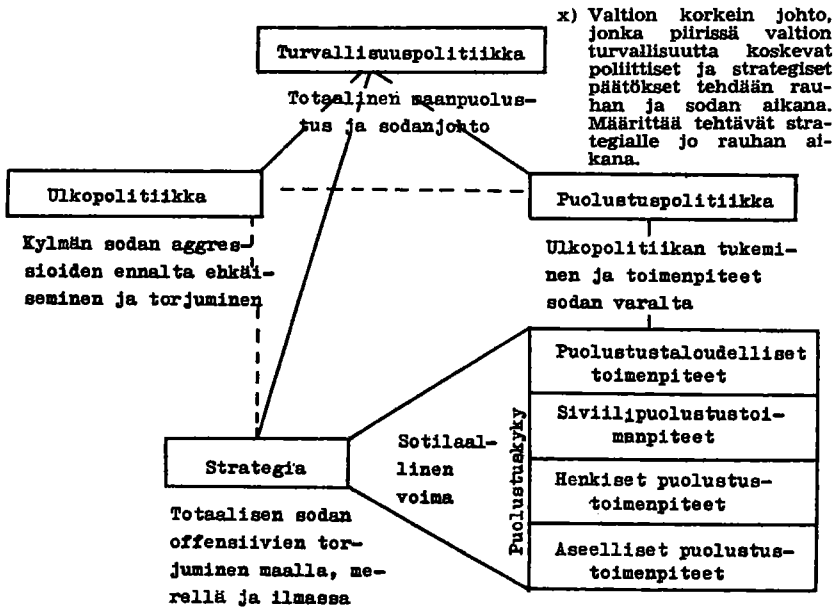
Politiikka ²¹⁾

- 1) Valtio- ja yhteiskuntaelämän kysymysten ratkaisuun kohdistuva toiminta — **valtiotaito**
- 2) Valtioelämän toimintoja ja dynamiikkaa tarkasteleva tiede — teoreettinen politiikka — **valtiotiede (valtio-oppi)**

On pidettävä selvänä, että nykyisenä aikana johtavat poliitikot tuntevat strategian ja johtavat sotilaat vuorostaan politiikan käsitesisällön. Näiden harmonia vasta takaa johtamistoiminnan menestyksen.

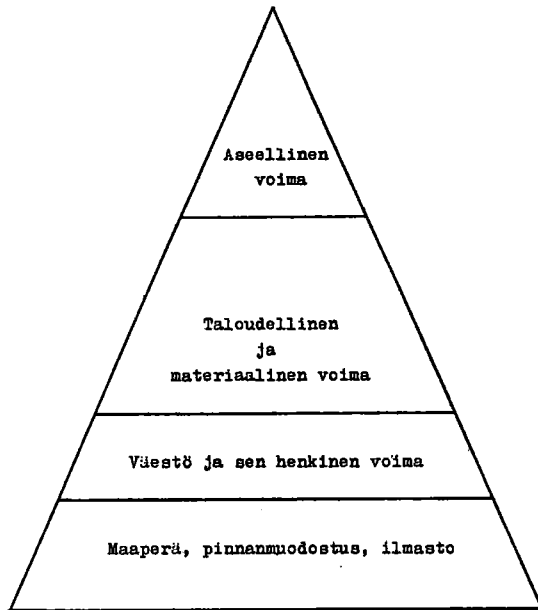
13.

Strategian asema turvallisuuspolitiikkamme kaaviossa olisi seuraava

14.

Osoituksena siitä, miten syvällä **sotilaallisen voiman** juuret ovat nykyajan yhteiskunnassa, esitetään seuraava pyramidi. Tämä selventää samalla suhteellisesti eri tekijöiden osuutta puolustuspoliittisissa valmisteluissa.

D. OPERAATIOTAITO JA TAKTIikka

15.

Voitaneen asiallisesti väittää, että suomalainen sotilaallinen ajattelu vielä toisessa maailmansodassakin oli liian yksipuolisesti taktillista; ajallisesti ja alueellisesti liian ahdasta ajattelua operatiivisten yhtymienkin johtamisessa. Tämä pohjautui ilmeisesti silloiseen koulutusperinteeseen ja siihen, että oli unohdettu: "Der Kommandierende General denkt operativ und handelt taktisch". Lähinnä toisen maailmansodan

antamista kokemuksista johtui, että 1950-luvun puolivälissä alkoi **operaatiotaidon** käsite vallata jalansijaa strategian ja taktiikan käsitteen välialueella korostamaan operatiivisen johtamisen ja toiminnan osuutta nykyaikaisessa sodankäynnissä (liikkeen nopeus ja iskujen ulottuvuus).¹⁵⁾ Operaatiotaidon katsottiin tällöin merkitsevän ”**kaikkien niiden toimenpiteiden ja taistelun johtajista, mitkä itsenäisellä toiminta-alueella ovat välttämättömiä annetun sotilaallisen tehtävän suorittamiseksi**”.

Taktiikka on merkinnyt meillä ja merkinnee edelleenkin sotatoimien yksityiskohtaista ja paikallista johtamista sekä suorittamista — **taistelutaitoa**. Yksinkertaistettuna taktiikka on edelleenkin ”**taitoa käyttää tulta ja liikettä taistelun voittamiseksi**”.

Strategian käsitteellinen ja alueellinen alajaoittelu voitaisiin kaavoittaa seuraavasti

Sota — Strategia (sotataito) — Valtakunnallinen

Operaatiot — Operaatiotaito — Alueellinen

Taistelut — Taktiikka (taistelutaito) — Paikallinen

Korostettakoon kuitenkin, ettei strategialla, operaatiotaidolla ja taktiikalla voi olla itsenäistä, toisistaan riippumattoman taidon luonnetta.

E. STRATEGIAN PÄÄMÄÄRÄ

16.

Strategian päämäärän asettelu kuuluu poliittiselle johdolle jo rauhan aikana ja siihen vaikuttavat erityisesti valtiopoliittiset tavoitteet ja kansallinen toimintavapaus (valtiosopimukset) sekä geopolitiittiset vaatimukset. Päämäärä voi näin ollen vaihdella eri valtioilla ja päämäärän määrittämisessä on tavallisesti vallitsevana

- offensiivinen motiivi (alueen valtaus)
- defensiivinen motiivi (alueen suoja)
- kumouksellinen motiivi (epäsuora aggressio)
- status quo motiivi (poliittinen tasapaino).

Näin voidaan puhua **dynaamisesta ja staattisesta strategiasta** päämäärää tavoiteltaessa.

Strategia on äärimmäinen keino pyrittäessä poliittiseen päämäärään; ts. poliittisen ratkaisun tavoittelu sotilaallisessa muodossa. Strategian päämäärää kattaa ja hallitsee aina poliittinen päämäärä. Toisaalta näiden kummankin päämäärän on nivellyttävä ja oltava oikeassa suhteessa toisiinsa sekä sopeuduttava tarkoituksenmukaisella tavalla yleisiin olosuhteisiin ja sotilaalliseen voimaan. Jos yleiset olosuhteet eivät ole suotuisat ja sotilaallinen voima suhteessa poliittiseen päämäärään ei ole vakuuttava, olisi epäviisasta uskaltautua strategiseen ratkaisuun; ainakin strategian päämäärä olisi tällöin oltava joustava ja liikkuva. Jos oikea suhde politiikan ja strategian päämäärän välillä menetetään, "saattaa strategian päämäärä joutua kaltevalle pinnalle ja tulla kohtuuttomasti sivuutetuksi" ³⁾ tai saada käytännössä poliitikalta ylivoimaisia tehtäviä.

17.

Suomi lienee verrattavissa status-quo-valtioon, jonka poliittista ja sotilaallista ajattelua leimaa staattinen strategia ja riippuvuus kansainvälisistä olosuhteista. Perusnäkemys, että valtio on kansakuntana pieni ja mahdollisuudet rajoitetut ja että turvallisuutta voivat vaarantaa vain suurvallat, voi helposti johtaa puolustuspeessimisiin sekä yksinomaan poliittisiin turvallisuusratkaisuihin ja strategian jättämiseen taka-alalle suhteessa valtiopoliittisiin päämääriin. Tällöin saatetaan yliarvioida poliittisia mahdollisuuksia päämääriä tavoiteltaessa. Strategian vuoro on astua näyttämölle poliittisten ratkaisujen epäonnistumisesta johtuneissa kriisi- ja konfliktitilanteissa. Strategia on silloin turvallisuuspolitiikan vaikuttavin ja ainoa työväline, jonka avulla itsenäinen kansakunta voi

- kieltäytyä antautumasta ulkoisen painostuksen ja uhan edessä,
- säilyttää omin voimin alueen loukkaamattomuus,
- puolustaa vapautta ja itsenäisyyttä,
- suojella siviiliväestöä ja
- ylläpitää voimassaolevaa yhteiskuntajärjestystä.

Keskitetymmin ilmaistuna tämä jaottelu merkitsee kykyä itsenäisesti vasta kansallisesta suvereenisuudesta. Strategia hankkii maalle turvallisuutta edelleenkin valtakunnan rajojen puolustamisella. Tätä ei voida nimenomaan nykyaikana väittää irrationaliseksi, eikä tätä voida

korvata kansainvälistä järjestystä kaukana omien rajojen ulkopuolella hoitavilla poliisijoukoilla.

18.

Turvallisuuspolitiikkamme yksinkertaisena ja kansanomaisena päämääränä on nyt kuten aikaisimpinakin vuosikymmeninä säästää **valtakunta sodalta ja säilyttää rauha rajoillamme**. Puolustusneuvosto on tämentänyt turvallisuuspolitiikkamme päämäärän ja julkistanut sen 26. 6. 1967 seuraavalla tavalla: **alueellisen koskemattomuutemme ja valtiollisen itsenäisyytemme säilyttäminen kaikissa olosuhteissa**. Tämän varsin suoraviivaisen ja strategiselta (sotilaalliselta) kalkahtavan politiikan päämäärän saavuttamisessa korostetaan toisaalta omaleimaista puolueettomuuslinjaamme ja toisaalta sitä, että "puolueettomuus ei ole meille päämäärä sinänsä, eikä arvo sinänsä, vaan se on kansallisen turvallisuuspolitiikkamme työväline".²²⁾ Edelleen on oikeutetusti lausuttu epäilyjä Suomen puolueettomuuden kestävyydestä tilanteessa, jolloin rauha rikkoutuu Euroopassa. **Näin ollen puolueettomuus sellaisenaan ei voi olla suomalaisen strategian rationaalinen päämäärä**. Puolueettomuus on poliittinen käsite ja voi olla politiikan päämäärä, mutta strategian päämääränä on sotilaallisin keinoin huolehtia siitä, että puolueettomuus saavutetaan ja ylläpidetään. Muodollisestihan puolueettomuus on käsite, joka tulee ajankohtaiseksi vasta silloin kun sota on syttynyt ja strategia aloittanut toimintansa. Valtakunnan alueen valvonta ja rajojen koskemattomuuden turvaaminen on hyväksyttävä strategian päämäärä, joka toteutuakseen vaatii nykyaikana sotilaallisen voiman käytön äärimmäistä jännittämistä.

Joka tapauksessa turvallisuuspolitiikan päämäärän ja strategian päämäärän on sopeuduttava rationaalisesti toisiinsa. Ne voisivat Suomessa nykyisellään olla samatkin, kunhan ne vain suhtautuvat sotilaalliseen voimatekijään päämääränsä korkeiden ja ehdottomien vaatimusten mukaisesti.

19.

Puolueettomaksi tunnustetun valtion strategian varsinainen päämäärä voisi teoreettisesti tarkasteltuna olla: **suverenisuuden säilyttä-**

minen ja huolehtiminen asevoimin siitä, ettei omaa aluetta väärinkäytetä oman eikä jonkun kolmannen valtion vahingoksi. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että puolueeton valtio on sotilaallisesti yksinäinen ja vain oman sotilaallisen voimansa varassa sekä valtakunnan maa-, meri- ja ilma-alue tavallaan ei kenenkään — maata, jota puolustetaan joka suuntaan. Vihollisen ennakoilta tehty valinta on ristiriidassa puolueettomuuden velvollisuuksien kanssa. Puolueettomalla valtiolla ei ole ystäviä eikä vihollisia; teoriassa sen naapurit ovat kaubtaaltaan mahdollisia vihollismaita. Puolueettomalla valtiolla ei ole liittolaisia, koska sillä ei ole vihollisiakaan. "Puolueeton valtio ei turvallisuuspolitiikkaan tukeudu jonkin toisen vallan tai valtaryhmittymän suojeluun muita vastaan... puolueeton valtio ei voi pyytää eikä hyväksyä turvallisuustakeita, jotka saattaisivat heikentää luottamusta sen puolueettomuuteen" 28). Täyttääkseen strategian päämäärän puolueeton valtio ei voi siis olla "sotilaallinen tyhjiö", vaan puolueettomuus edellyttää varsinkin pikkuvaltiolta kykyä käydä sotaa tarvittaessa kaikin liikekannallepantavin voimin maalla, merellä ja ilmassa.

20.

Jos puolueettoman valtion ei onnistuisi poliittisin keinoin estää sotaa rajoillaan eikä pysyttäytyä konfliktin ulkopuolella, joutuisi se sotatilanteeseen, missä strategian päämääränä ei voisi olla muu kuin taistelu kaikin voimin valtiollisen olemassaolon ja vapauden säilyttämiseksi (vrt. Suomen talvisota 1939—40).

Näin puolueettomuutta olisi konkreettisella tavalla loukattu (casus belli) ja samalla puolueettomuuden asettamat rajoitukset olisivat poistuneet eikä esteitä yhteistoimintaan kolmannen valtion kanssa hyökkääjän torjumiseksi tai lyömiseksi enää olisi. Tällainen sotilaallinen liittoutuminen tai avun saanti sodan ollessa käynnissä merkitsisi puolueettomuutensa menettäneelle valtiolle nopeita toimenpiteitä ja aina täydellistä improvisaatiota sekä saattaisi merkitä myös ratkaisevaa myöhästymistä tai täydellistä alistumista hätätilanteessa kolmannen valtion armoille. Sotilaalliset liittoutumiset ovat aina problemaattiset, varsinkin pikkuvaltioille.

21.

Jos taas turvallisuuspolitiikan strategialle asettama päämäärä ei olekaan itsenäinen puolustus oman sotilaallisen voiman turvin, vaan vaihtoehdona pidetään jo alunperin turvautumista kriisiin syttyessä vieraseen apuun, merkitsisi se pysyviä rajoituksia turvallisuuspolitiikan toimintavapaudessa. Tässäkään tapauksessa kansallista puolustuskykyä ei pitäisi jättää alhaiselle tasolle eikä aseellista voimaa materiaaliltaan massa-armeijan arvoiseksi, sillä **kansallisen puolustuskyvyn menetykset merkitsevät nykyään tavallisimmin myös valtiollisen riippumattomuuden menettämistä**. Tuskinpa koskaan aikaisemmin historian aikana valtioiden kohtalot ovat läheisemmin kytkeytyneet niiden sotilaalliseen voimaan, kuin nykyisenä kylmän ja totaalisen sodan aikakautena. Väisämättöminä esimerkkeinä tästä ovat idän ja lännen valtiot sekä Kolmas maailma kokonaisuudessaan. "Asekeskeinen itsenäisyysideologia" ei tätä taustaa vasten näytä suinkaan epärealistiselta. Tämän vahvistaa lyhytkin syventyminen esimerkiksi julkaisuun "The Military Balance 1968—1969" (The Institute for Strategic Studies — London). Mainittakoon vielä, että vuosina 1965—67 lisääntyivät Naton sotilasmenot 35 prosenttia, Varsovan liiton 29 ja muun maailman 23 prosenttia. Vuonna 1966 maailmassa käytettiin varusteluun 6,9 prosenttia koko maailman bruttokansantuotteesta ja sotilasmenot kasvavat jatkuvasti.²⁴⁾

Tämänkaltaisessa epäitsenäisessä vaihtoehdossa strategian päämäärän asettelu ei voi enää tapahtua kansallisissa puitteissa, vaan siihen sanelevat omat vaatimuksensa bilateraaliset tai multilateraaliset valtiot sopimukset monenlaisine karikkoineen.

F. STRATEGIAN MENETELMÄT

I Yleistä

22.

On luonnollista, ettei strategian menetelmistä voida muodostaa yleispäteviä lakeja ja sääntöjä sopiviksi kaikkiin tilanteisiin, vaan on tyydyttävä muotoilemaan vain yleisiä ideoita ratkaisujen saavuttamiseksi. Voidaan sanoa, ettei ole olemassa yleistä optimaali strategiaa, vaan jo-

kainen konflikti vaatii aina oman strategiansa kansallisten edellytysten määrittämässä puitteissa. Pikkuvaltion vapaus strategisten menettelytapojen ja vaihtoehtojen valintaan on aina rajoittunut ja suppea. Tämä ei kuitenkaan voi poistaa strategian yleisten ja ajankohtaisten menetelmien tuntemuksen vaatimusta ja niiden perusteellistakin analysointia, jos halutaan luoda omiin olosuhteisiin tarkoituksenmukaisesti soveltuva puolustusfilosofia.

Strategian menetelmät koordinoituvat seuraaviin kolmeen valmiusnäkökohtaan, joista on löydettävissä myös kansakunnan strateginen haavoittuvuus.

Taistelullinen valmius: aika, alue ja väline.

Materiaalinen valmius: talous ja tekniikka, kansanhuolto, kuljetukset ja liikenne.

Kansalaisvalmius: kansan moraali ja sen kestävyys.

Jo toinen maailmansota osoitti, etteivät taistelut enää yksin voineet taata sodan voittoa, vaan painopiste oli siirtynyt materiaalisen voiman puolelle ja kansan moraalinen kestävyys oli muodostunut yhä merkittävämmäksi. Tulevaisuus on tässä arvoasetelmassa todennäköisesti vielä jyrkempi ja siirtänee sodan ratkaisut tapahtuvaksi voittopuolisesti selustan alueille.

Ydinsodan tuhoavan pelottavuuden ja nykyistä kansainvälistä elämää vallitsevan ydinuhkan väitetään lamauttaneen perinteellisen strategian (avoimen sodankäynnin) mahdollisuudet ja tuoneen sen rinnalle tai tilalle epäsuoran strategian, jonka ratkaisut tapahtuvat selustassa poliittisella tasolla ja joka esittää permanenttia osaa nykyisessä kylmässä sodassa. Itse asiassa epäsuoran strategian menetelmät eivät ole mikään uusi ilmiö strategian historiassa. Jo Hitler käytti politiikassaan taitavasti samoja menetelmiä hyväkseen toisen maailmansodan esivaiheessa vuosina 1936—39. Jo tuolloin mainittiin uutena strategian menetelmänä otetun käyttöön "valtaus ilman sotaa". Tässä on löydettävissä paradoksi: kun nykymaailman sotateoreetikot korostavat ydinsodan uhkan ja kansojen suuren sotavalmiuden pakottavan epäsuoran strategian käyttöön, mahdollisti vain sodan uhka ja kansojen pieni sotavalmius Hitlerin aikoinaan samoin menetelmin saavuttamaan ratkaisun Itävallassa ja Tšekkoslovakiassa.

II Epäsuora strategia

23.

Epäsuoran strategian käsite on ranskalaista alkuperää ja he tarkoittavat sillä konfliktitapauksissa menetelmää, joka käyttää hyväkseen pääasiallisesti kaikkia muita keinoja vastustajan lamauttamiseksi kuin sotilaallista väkivaltaa. Toimenpiteet liikkuvat tällön viekkauden ja väkivallan välialueilla pyrkimättä suuriin aseellisiin voittoihin. Epäsuoran strategian menetelmät eivät näin ollen suomalaisenkaan tulkinnan mukaan ole puhdasta strategiaa, vaan pikemminkin politiikkaa sen häikäilemättömmimmässä muodossa. Tältä näkökannalta katsottuna ilmaisu epäsuora strategia voitaneen pitää varsin sattuvana ja käyttökelpoisena (suoran) strategian rinnalla, joskin Idän poliittisen strategian käsite epäsuoran strategian synonyymina saattaa olla oikeaan osuvampi.

Epäsuoran strategian menetelmistä luonteenomaisimmat ovat poliittinen ja taloudellinen painostus sekä nämä erikseen tai yhdessä kombinoituina rajoitettuun sotilaalliseen toimintaan tai tuettuna sissitoiminnalla. Epäsuoraa strategiaa voidaan toteuttaa siis pelkin poliittisin tai taloudellisinkin menetelmin.

Nykyisessä suurvaltapolitiikassa tuntuu olevan tärkeintä vaikutusvallan jatkuva vahvistaminen sekä riippuvuussuhteiden luominen ja juuri tässä epäsuora strategia elää korkeasuhdanteen aikaa (kylmä sota).

24.

Poliittinen painostus tai aggressio käyttää hyväkseen suuressa mittakaavassa psykologisia pelotus- ja painostusmenetelmiä (psykologinen sota). Monivivahteisen propagandan ja massapsykologian avulla sekä levittämällä harhauttavia tietoja pyritään järjestelmällisesti vaikuttamaan muun muassa kansan vastustuskykyyn ja saamaan se epäilemään oman asiansa oikeutta, luomaan levotonta ilmapiiriä ja herättämään epäluottamusta valtiovaltaa ja erityisesti maanpuolustusta sekä voimasaolevaa yhteiskuntajärjestystä kohtaan ja vaikeuttamaan ystävällisten suhteiden ylläpitoa muihin maihin. Mielipiteiden ja ideologiain muokkaamisessa käytetään hyväksi poliittisia puolueita, intressiryhmiä, kan-

sanliikkeitä jne. Vapaassa länsimaisessa demokratiassa tämä toiminta on aina mahdollista, mutta tätä vapautta voi vieras valtio käyttää salakavalasti hyväkseen ajaakseen tai saavuttaakseen omia itsekkaita etujaan. Kansakunnan sisäisen turvallisuuden horjuttamiseksi käytetään mitä erilaisimpia keinoja: seksipropagandaa, uskonnon negatiivista, vihan ja tyytymättömyyden lietsomista ja hyväksikäyttöä, väkivaltaa, sukupolvien eroavuutta, organisoitua kieltäytymistä asepalvelusta, provokaatiota, mielenosoituksia, perinnäisten arvojen halventamista jne. Kaikessa ja kaikkialla pyritään aikaansaamaan oppositiota ja käyttämään tätä häikäilemättömällä tavalla hyväksi. Tällaisen toiminnan voima tunnetaan perustuvan epäjärjestykseen. Sen käyttämiä keinoja kansakunnan sisäisen turvallisuuden näkertämisessä voitaisiin tulkita uusimuotoiseksi 5. kolonnan ilmentymäksi.

Totalitaarisesti hallituissa maissa ei tällainen toiminta tule kysymykseen ja jos sellaista yritetään, tukahdutetaan se kovin ottein ja rangaistusseuraamuksin heti alkuunsa jopa julistamalla valtakunta poikkeus-tilaankin.

Poliittinen päälinja psykologisessa sodassa rakentuu aina dynaamiselle aatteelle ja noudattaa tarkoin laadittua kokonaissuunnitelmaa sekä pyrkii iskemään aina vastustajan heikoimpiin kohtiin ja mobilisoimaan kansan piilevät tunnepatoutumat kumoukselliseen käyttöön.

Poliittinen painostus voi kohdistua myös suoraan vastapuolen hallitukseen ja puolueisiin sekä erikoistapauksissa yksityisiin henkilöihin.

Vaihtoehtoisesti voidaan toimia epäsuorasti hallitusta vastaan suuntaamalla toiminta julkisiin kannanottoihin ja mielipiteisiin, jotka vaikuttavat hallitukseen ja sen poliittiseen linjaan tai päätöksentekoon.

Eräänä esimerkkinä kansakunnan poliittisen vastarinnan musertamiseksi pala palalta on Itä-Euroopassa vuosina 1945—48 käytetty menetelmä, joka pyrki vaihtamaan kommunistien kanssa kilpailevia ja yhteistoiminnassa olevia puoluejohtajia siksi kunnes he eivät olleet enää esteenä kommunistien vallankaappaukselle (Mátyás Rákosi — salami-taktiikka).

Poliittisena painostuskeinona voi olla myös taloudellisten ja sotilaallisten toimenpiteiden uhka, joilla pyritään aikaansaamaan myönnytyksiä. Painostus voidaan presisoida vaatimuksiin kaupapolitiikan muut-

tamisesta tai jatkuvuudesta, sotilaallisen kauttakulun tarpeesta, tukikohtien saamisesta, sotatarvikkeiden varastoimisesta, talous- ja kulttuurivun tai aseiden, specialistien ja vapaaehtoisten vastaanottamisesta jne. Tällaisten toimenpiteiden uhkaan voi aina liittyä taloudellisia tai sotilaallisia voimademonstraatioita, jopa terroristisodan, intervention tai ydinräjähteiden käytönkin uhkaa.

Poliittisen painostuksen pisimmälle viety muoto on kumouksellinen aggressio (kumouksellinen sota), missä illegaalisin keinoin harjoitetaan kumouksellista toimintaa ja nouseaan aseelliseen vastarintaan perustuslaillista hallitusta vastaan.

Näitä poliittisen aggression muotoja voidaan luonnollisesti yhdistellä. Esimerkiksi psykologista painostusta voidaan aina tehokkaasti tukea suorien tai epäsuorien taloudellisten ja sotilaallisten painostuksien.

25.

Taloudellisen painostuksen tai aggression pyrkimyksenä voi olla erilaisin kauppapoliittisin painostuksin, pakottein ja rajoituksin heikentää vastustajan taloudellista potentiaalia erityisesti voimatalouden ja liikenteen sekä elintärkeiden tarvikkeiden osalta ja pakottaa se vähitellen alistumaan sille epäedullisiin poliittisiin tai sotilaallisiin ehtoihin. Tämän menetelmän ääritapauksia ovat kauppasulku ja kauppasaarto (polttoaineiden kansainvälisen kaupan rajoitus, strategisen materiaalin vientikielto jne.).

Talous- ja turvallisuuspoliittiset (strategiset) probleemit eivät enää nykyaikana voi olla erillisiä. Onkin epäreaalista kuvitella, ettei kansainvälisillä kauppasuhteilla harjoitettaisi myös kansainvälistä politiikkaa (epäsuora strategia) aina kun siihen vain on tilaisuus. On sanottu, että syksyllä 1958 Suomen ja Neuvostoliiton kaupallisissa suhteissa syntynyt hiljaisuuden kausi oli enemmän politiikkaa kuin kauppapoliitiikkaa ja, että USA:n Marshall-suunnitelma aikoinaan Euroopassa oli enemmän politiikkaa kuin dollareita.

Neuvostoliiton YK:ssa vuonna 1953 esittämässä laittoman hyökkäyksen määritelmässä leimattiin "taloudellisiin hyökkäyksiin" kuuluvaksi muun muassa sellaisen taloudellisen painostuksen harjoittaminen, joka loukkaa toisen valtion täysivaltaisuutta ja taloudellista riippumatto-

muutta sekä uhkaa sen talouselämän perusteita. Epäsuora strategia ei kuitenkaan hyväksy tällaisia kansainvälisiä tulkintoja, vaan käyttää hyväkseen taloudellista aggressiota suuressakin mittakaavassa pyrkiesään lamauttamaan vastustajan poliittisen ja taloudellisen itsenäisyyden. Tätä on nimitetty myös "hiipiväksi okkupaatioksi".

26.

Epäsuoran strategian kolmantena päämenetelmänä pidetään poliittisen ja taloudellisen painostuksen sekä rajoitetun sotilaallisen ja kumouksellisen toiminnan yhteen kytkemistä ja etenemistä näiden ja neuvottelujen avulla vähitellen ratkaisua (vastustajan alistaminen) kohti. Näiden tyyppiesimerkkeinä voidaan pitää Hitlerin valtauksia ilman sotaa vuosina 1936—39 sekä Iso-Britannian aikoinaan käyttämiä epäsuoria metodeja sen pyrkiessä askel askeleelta rajoitetuin offensiivisin pakottein laajentamaan ja lujittamaan suurvalta-asemaansa.

Tämän metodin sovellutus on yleinen myös Kolmannen maailman ns. vapautussodissa, joissa toimintavapautta ja aikaa on, mutta keinot ovat heikot sotilaallisen ratkaisun saavuttamiseen. Tällöin tukeudutaan epäsuoran strategian menetelmiin ja rakennetaan ne pitkäaikaisen konfliktin periaatteelle tarkoituksella yksinkertaisin keinoin ja vähitellen moraalisesti uuvuttaa vastustaja ja pakottaa se ponnistuksiin, joita sen kansainvälinen asema ei ajanmittaan voi sietää (Korea, Indokiina, Algeria, Vietnam). Näissä uuvutusstrategian kaltaisissa sodissa vähäiset materiaaliset voimat on komplisoitu suurella moraalisella voimalla ja julmuudella sekä alkukantaisella sitkeydellä niin kentällä kuin neuvottelupöydänkin ääressä. Tämä on johtanut tapahtumasarjaltaan pitkäaikaisiin ja vastustajaa suuresti rasittaviin sotilaallisiin konflikteihin.

Kenraali Beaufre korostaa miten ydinräjähteiden aikaansaama "peilotusstrategia" on kehittänyt ja lisännyt epäsuoran strategian keinoja ja saavutetut tulokset ovat hänen mukaansa imponoivia⁴⁾: vuonna 1948 menestys Tšekkoslovakiassa, vuonna 1949 Kiinassa, vuonna 1950 Koreassa ja interventio Indokiinaan, vuosina 1953—54 epäsuora painostus Keski-Idässä, vuonna 1954 Pohjois-Afrikka tuleen, vuonna 1959 Kuuba, vuonna 1960 Kongo, vuonna 1961 Angola sekä Berliinin painostus jne.

Tämän mukaan Tšekkoslovastian tapaus vuonna 1968 voitaisiin niin-

ikään laskea alkuvaiheistaan alkaen samojen menetelmien kategoriaan ja todeta, että epäsuora strategia esiintyi siellä varsin ortodoksisena päätyen lopuksi sotilaalliseen interventioon. Neuvostoliiton tulkintojen mukaan Tšekkoslovakian tapahtumat merkitsivät kuitenkin vain sosialismin voittojen lujittamista ja turvaamista, joten nämä tapahtumat kuuluvat siten heidän poliittisen strategiansa käsitteistöön. NL:ssa puhutaan myös "sotilaallisesta, rauhanomaisesta ja maanalaisesta puuttumisesta maan sisäisiin asioihin".²⁵⁾ Epäsuora strategia ja poliittinen strategia olisivat näin ollen yhteismitalliset; eroavuus on vain ilmaisullinen ja riippuu kummalta puolen rautaesirippua asioita tarkastellaan.

III Suora strategia

27.

Sotateknillinen kehitys, strategiset doktriinit ja organisaatioperiaatteet viittaavat (suoran) strategian menetelmien alalla samanlaiseen kuvaan sekä Idässä että Lännessä. Kummallakin taholla pyritään valinnanvapauteen strategian menetelmien ja resurssien soveltamisessa; ts. luodaan mahdollisuudet käydä sekä totaalista suursotaa ja rajoitettuja sotia että sotaa ydinräjähtein tai ilman niitä. **Kumpikin korostaa strategisen defensiivin asennettaan, mutta operatiiviset doktriinit viittaavat kalkessa offensiivisuuteen ja staattisuuden välttämiseen.** Olennaisin ero lienee siinä, että Idässä uskotaan edelleen massa-armeijan merkitykseen ja valmistellaan koko kansaa sotaa varten.

28.

Strategian menetelmät **ydinräjähteiden sovelluksessa** perustuvat teoriaan "ensi-iskuvalmiudesta" ja nojautuvat "joustavan vastaiskun" periaatteelle, missä "kostohyökkäysvoimat" ovat ylijohdon äärimmäinen ase ja "modernin massa-armeijan runko" (Sokolowski). Kostohyökkäysvoimien (strategiset ohjusjoukot, strateginen lentoase ja sukellusveneet) tavoitteina vastustajan varoittamisen ja ydinpelotuksen ohella ovat strategisen selustan kohteet

- strategisten ja operatiivisten ydinaseiden tuhoaminen (sotilaalliset tukikohdat),
- sotatalouden hävittäminen (tärkeimmät kaupungit ja teollisuusalueet),
- johtamisjärjestelmien saattaminen sekasorttoon,
- liikenneyhteyksien katkaiseminen sekä
- strategisten reservien murskaaminen.

Tätä kutsutaan myöskin totaalisen kauhum tai massiivisen tuhon doktriiniksi, jolla pyritään toisaalta takaamaan rauha ja toisaalta estämään paikallinen välikohtaus eskaloitumasta yleiseksi konfliktiksi. Tämän doktriinin puitteissa USA suosii tukikohtien tuhoamista, koska sen omat kaupungit ovat arkoja ja NL puolestaan lienee päivänvastaisella kannalla. Molemmilla puolilla on mahdollisuus käyttää niin voimakasta vastaiskua, että ensimmäiseen iskuun liittyvä riski kasvaa siinä määrin, että ydinräjähteiden sovellutus strategian menetelmiin saattaa osoittautua täysin epätarkoituksenmukaiseksi valinnaksi.

Sodan laajentumisen ja sen estämisen teoretisoinnissa on USA:ssa kehitelty monimutkainen ja akateemiselta vaikuttava eskalaatioteoria, jonka mukaan tuleva sota muodostuisi "eskalaatioportaista", joissa konventionaalinen sota, sota taktillisin ydinräjähtein, strategisesti rajoitettu sota ja totaalinen ydinsota muodostaisivat pääaskelmat. Valmistautuminen taistelemaan eskalaatioportaiden ylimmillä askelmilla ydinräjähtein aloitteen ja operaativapauden saavuttamiseksi ja sodan lyhentämiseksi tuntuu lännessä saavan oppositiota, joskin se edelleenkin on doktriineissa varsin keskeinen.

Idän strateginen näkemys lähtee siitä, etteivät nykyaikaiset massatuhoaseet voi ilman muuta lyhentää sotaa, vaan päivänvastoin voivat sitä ajallisesti ja alueellisesti laajentaa. Vaikka sota alkaisikin salamannopeilla iskuilla, on aina mahdollisuus sen kääntymiseen pitkäaikaiseksi ja sitkeäksi taisteluksi, missä taloudellinen potentiaali, armeijan vahvuus ja kansan moraalit saavat ratkaisevan merkityksen. Vain vihollisen taisteluvoimien tuhoaminen ja alueen miehitys johtavat myös atomikaudella lopulliseen menestykseen. Idässä ei rakenneta kauko- ja joukkotuhoaseita konventionaalisen taisteluvoiman kustannuksella, vaan armeijan on pystyttävä sekä ydin- että konventionaaliseen sotaan.

Vallitsevan käsityksen mukaan sekä NL että USA pystyvät nykyään kestämään toistensa ydinhyökkäyksen ja myös kostamaan. Ydinsota olisi siten tullut asiantuntijoiden mukaan irrationaaliseksi molemmille maille. **Yleinen ydinsota olisi näin ollen äärimmäinen ratkaisu eikä suinkaan välttämätön prosessi, johon aina jouduttaisiin konfliktin puhjettua.** Sellaisen sodan mahdollisuutta, missä käytetään yksinomaan konventionaalaisia aseita, ei pidä aliarvioida eikä jättää poliittisissakaan ratkaisuissa huomioon ottamatta.

29.

Toisen maailmansodan alkuvaiheen "salamasotaa" ja sen loppuvaiheissa käytettyä strategiaa on huolellisesti tutkittu ja analysoitu niin lännessä kuin idässäkin. Synteesinä on salamasodan kanssa yllättävän samankaltaiset menetöt ja elementit tulevaisuutta varten. Uusi sotatekniikka on vain lisännyt liikkuvuuden, ulottuvuuden ja iskuvoiman sekä hävitysvaikutuksen mahdollisuuksia.

Strategian yleiset menetelmät voidaan luettelomaisesti keskittää seuraaviin periaatteisiin, joita erityisesti **nykyaikaisen tulivoiman ja ydinuhkan vaatimukset** korostavat.

a. Vastustajan ulkopoliittinen eristäminen ja sisäpoliittinen hajoittaminen.

Tässä epäsuoran strategian keinot esittävät vallitsevaa osaa, saattavat olla pitkäaikaiset ja muodostavat kaiken tyyppisten sotilaallisten konfliktien esivaiheen.

b. Pyrkimys ratkaisevaan menestykseen sodan alkuvaiheissa.

Tämän edellytyksinä ovat

Suuressa operatiivisessa valmiudessa jo rauhan aikana olevien yhtymien määrä.

Hyvin organisoitu ja kirkkoon mobilisaatio ja salatut keskityssiirrot (ilmoitse, meritse tai maitse).

Strateginen yllätys ja yllätysmomentin säilyttäminen.

Ensimmäisten iskujen mahdollisimman suuri voima.
 Offensiivinen nopeus ja saavutetun menestyksen hyväksikäyttö.
 Reservien tuhoaminen syvyydessä ja jälkiyhteyksien katkaiseminen.

c. Yllätys ja liike ovat strategian ratkaisevimmat elementit.

Tämän saavuttamisessa operaatiovapaus ja operaatiotilan syvyys sekä offensiivivoiman jatkuvuus ovat entistä merkityksellisemmät. Yllätyksen ja liikkeen avulla pyritään luomaan itselle strategisesti suotuisa tilanne ja saattamaan vastustaja sekasortoon; vihollisen toiminnan lamauttaminen saattaa olla usein tärkeämpää, kuin pyrkimys sen taisteluvoimien välittömään tuhoamiseen. Tämä saavutetaan ³⁾

- kiertämällä vihollinen ja täten murtamalla ja romahduttamalla sen järjestynyt puolustus,
- lyömällä hajalle vihollisen voimat,
- vaarantamalla sen jälkiyhteudet ja
- uhkaamalla sen vetäytymisteitä suuntaamalla iskut sen selustaan.

Tällaista liikettä edeltää aina laaja harhauttaminen ja verhoaminen. Liikkeen tavoitteena on paitsi operatiivinen, myös psykologinen kaaos; ts. vastustajalta ryöstetään toimintavapaus ja sen voimat pirstotaan laajalle alueelle siten, ettei se kykene oikealla hetkellä ja oikeassa paikassa ratkaisuhyökkäykseen omaa liikettä vastaan. Liike ilmoitsee on usein ratkaisevaa.

Ydinräjähteiden vaikutuksen neutralisointi vaatii

- joukkojen pureutumista kiinni vastustajaan,
- joukkojen hajasijoitusta,
- useampien marssikolonniin tai hyökkäyskiilojen nopeaa keskittämistä sekä
- pysähdysaikojen lyhentämistä ja pidemmissä perusteellista kaviourumista.

Liddel-Hart korostaa atomikauden ja nykyisen ilmauhsan vaativan "keskitetyn taisteluvoiman keskitetyn iskun idean sijasta hajoitettua strategista etenemistä" seuraavin variaatioin

- eteneminen hajaryhmitettynä yhtä ainoaa tavoitetta tai kohdetta kohti,
- eteneminen hajaryhmitettynä peräkkäin tavoite tavoitteelta tai kohde kohteelta; jokainen tällainen askel vaatii omat valmistelunsa vastustajan saattamiseksi sekasortoon sekä
- eteneminen hajaryhmitettynä eri tavoitteisiin tai kohteisiin samanaikaisesti.

Joustavuus vaarallisen keskittämisen sijasta on ainoa mahdollisuus menestyksen saavuttamisessa.

d. Pääoperaatiolajina on offensiivi, missä nopeus on ratkaiseva.

Hyökkäyksen lopullisena päämääränä maalla, merellä ja ilmassa on vihollisen tuhoaminen. Hyökkäys suoritetaan maasodassa yhteisoperaatioin, joiden runkona ovat panssarivoimat, ja useimpien suoraan liikkeestä pitkin syviä operaatiolinjoja, välialueiden jäädessä jälkiportaiden puhdistettavaksi tai ydinräjähtein suljettavaksi. Hyökkääjän ylivoiman määrä suhteessa puolustajaan (aikaisemmin noin 5:1) ei ole enää ratkaiseva; eroavuudet tasoitetaan tulivoimalla. Operaatiot yöllä eivät intensiivisyydessään eroa päiväoperaatioista. Häikäilemätön pyrkimys vastustajan selustaan sekasorron aikaansaamiseksi ja vastustajan saartamiseksi on vallitsevana.

e. Defensiiviset menetelmät suurin ja epäsuurin keinoin.

Kun olosuhteet ja edellytykset eivät suosi offensiivisia tuelle kyseen vihollisen kuluttaminen defensiivisin operaatioin tai paikallisin sissioffensiivein tai nämä yhdessä ennen strategisen vastahyökkäyksen suorittamista (defensiivi-offensiivi). Kun sotilaalliset resurssit ovat riittämättömät tämänkään menetelmän toteuttamiseen tai sen toteuttamisessa on epäonnistuttu tulevat kysymykseen rajoitetut operaatiot paikallisen voiman osoitukseksi ja laajapohjainen sissitoiminta vastustajan näännyttämiseksi. Tämä merkitsee sissisodan muotoista strategiaa, jota selvittävät parhaiten Mao Tse-tungin 6 sääntöä: paikallisen väestön ja sissien lähei-

nen yhteistyö, vetäytyminen vihollisen koottujen voimien edestä, partiointi ja iskut vihollisen vetäytyessä, strategisesti riittää voimasuhde 1:5, mutta taktillisissa hyökkäyksissä sitävastoin 5:1 sekä toiminnan jatkuvuus viholliselta vallatun aseistuksen ja varustuksen turvin.

- f. **Joustavat ja voimakkaat vastahyökkäykset** maitse, meritse ja ilmoitse strategisten reservien avulla.
- g. **Yksipuoliset ja vain yhden puolustushaaran intensiiviseen käyttöön** perustuvat menetelmät eivät ratkaise sotaa.
- h. **Strategisen tukialueen ja operaatiopohjan luomisessa** muodostuvat viholliselta vallatut evakuoimattomat alueet turvallisuusyistä merkityksellisiksi, koska uskotaan, ettei vihollinen ydinsotatapauksessa saattaisi omia kansalaisiaan tai liittolaisten kansalaisia ydintuhojen uhreiksi. Strategisen etumaaston haltuunotto edistäisi täten paitsi omien joukkojen turvallisuutta myös operaatioiden jatkamisedellytyksiä. Eri asia on, pysyykö vallattujen alueiden väestö passiivisena ja alistuneena.
- i. **Strategisen ylivoiman käsite** on muodostunut sekä määrän että laadun osalta suhteelliseksi käsitteeksi ja tietokonein ratkaisemattomaksi. Lukumääräinen koottu ylivoima, ydinaseiden omistus, panssarivaunut ja ilma-ase eivät pysty voittamaan kaikkia sotia (Algeria ja Vietnam).

IV Offensiivimuodot maattamme vastaan

30.

Suomalaisen strategian menetelmiä vallitsee **defensiivi ja sen eri muodot** taustanaan seuraavat tulevaisuuden näköalat ja realiteetit
Jännitys maailmassa jatkuu ja erityyppisten aggressioiden ja sotien mahdollisuudet ovat edelleen olemassa.

Tehokas yleismaailmallinen kollektiivinen turvallisuusjärjestelmä on vielä toteuttamatta.

YK:n turvallisuusneuvoston mahdollisuudet ovat rajoitetut ja muutoksia tähän ei tule pitkiin aikoihin.

Varustusten supistaminen ja aseistariisunta ovat toiveajattelua vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Konfliktitapaukset, jotka missä tahansa sivuavat suurvaltojen etuja, liikuttavat aina myös meitä.

Sotilaallinen valmius kaikkialla on yhä tehostumassa.

Näissä sotilaspoliittisissa yleisolosuhteissa ja geopoliittisen asemamme sanelemat paikalliset strategiset erityisvaatimukset huomioon ottaen puolustusfilosofiamme olisi rakennuttava edelleenkin aseellisen puolustusvalmiuden periaatteelle ja luotettava aktiivisesti omiin sotilaallisiin mahdollisuuksiin. Väkivallaton vastarinta ei strategisena menetelmänä voi olla mielekäs. Sitävastoin poliittisena menetelmänä ja aseellisen väkivallan tukijana se saattaisi onnistua vaatien kuitenkin suurta uhri- valmiutta. Strategisen vastarinnan ajatus ei saisi pysähtyä materiaalsiin vajavaisuuksiin eikä ydinsodan uhkan ja pelon olemassaoloon, vaan päinvastoin sen tulisi pyrkiä nämä olosuhteet hyväksyen löytämään aseelliselle vastarinnalle uudet muodot ja menettelytavat. Ratkaisevaa ei ole alueen hallussapito, vaan vastarinnan säilyminen alueen menettämisen jälkeenkin. Tätä taustaa vasten tarkasteltuna pikkuvaltio ei voi koskaan kouluttaa liikaa asekuntoisia kansalaisiaan. Pikkuvaltion itsenäisyystahdon sekä totaalisen puolustuksen huipentumana ja äärimmäisenä keinona olisi nähtävä laajamittainen ja uusimuotoinen sissisodan strategia sovellettuna suomalaisiin olosuhteisiin. Nykyisenä voimapolitiikan aikakautena tällainen strategian muoto olisi varsin tehokas keino myös estämään jo ennakoita sotilaalliset interventiot tai niiden yritykset. Ranska ja Jugoslavia ovat kansallisessa strategiassaan ottaneet myös tämän vastarinnan lajin huomioon.

31.

Suomen aluetta uhkaavina sotilaallisen offensiivin muotoina voitaneen pitää nykyään seuraavia vaihtoehtoja, joihin kaikkiin saattaa liittyä ja joita kaikkia saattaa edeltää eräänlaisina valmisteluvaiheina po-

liittiset ja taloudelliset ja kumoukselliset epäsuoran strategian offensiivit.

- a. **Paikallinen hyökkäys** maantieteellisesti rajoitettua valtakunnan osaa vastaan viholliselle merkityksellisten alueiden haltuunottamiseksi tilanteessa, missä esimerkiksi vaatimukset strategisten alueiden tai tukikohtien luovuttamisesta tai kauttakulun hyväksymisestä on torjuttu. Tämän tyyppinen hyökkäys ei voi yleensä tapahtua yllättäen. Hyökkääjä ei myöskään uhmaa sodan eskaloitumisvaaraa, vaan pyrkii toteuttamaan aikomuksensa nopeasti ja liikkuvin iskukykyisin voimin, jonka jälkeen esittää aselepoa.

- b. **Kaappaushyökkäys** ilman sodanjulistusta kohdistuen johonkin valtakunnan osaan tai mahdollisesti koko valtakunnan alueille. Tämänkaltaisen konflikti saattaa syntyä lähenevän suursodan esivaiheissa suotuisampien strategisten lähtöasemien ja etumaaston luomiseksi tai voi tulla strategiseksi välttämättömyydeksi jo siinäkin vaiheessa, kun suurvalloilla etuvastakohtaisuudet ovat vasta voimistumassa. Kaappaushyökkäys edellyttää aina strategista yllätystä ja sen nopeaa hyväksikäyttöä sekä tapahtuu maitse, ilmoitse ja meritse (vrt. Norja 1940).

Sekä paikallisen hyökkäyksen että kaappaushyökkäyksen luonteiset offensiivit vaativat aina perusteellista suunnittelua ja huolellisia valmisteluja sekä nopeutta ja salamatoimintoja kansainvälisen reaktioajan alittamiseksi. Tämänkaltaisissa operaatioissa ei improvisoida, vaan kaikki toiminnot hyökkäysteistä (maa, meri tai ilma) riippumatta tapahtuvat jopa erittäin yksityiskohtaistenkin valmistelujen ja aikalaskelmien pohjalta. Pyrkimyksenä on rajoittaa toiminta-aika niin lyhyeksi kuin mahdollista (esimerkiksi Tšekkoslovakia vuonna 1968 37 tuntia ja 30 divisioonaa) konfliktin eskalaatiovaaran estämiseksi. Tämän vuoksi sopivimpina joukkoina ovat panssarivaunu- ja mekanisoidut joukot, maahanlasku- ja ilmakuljetusjoukot sekä maihinnousujoukot. Näiden lukumääräinen tarve kytkeytyy paitsi odotettavissa olevan vastarinnan määrän ja laadun nopeaan kukistamiseen myös asetetun strategisen tavoitteen varmaan saavuttamiseen ja täten sotaretken estämiseen

muodostumasta pitkäaikaiseksi. Ylivoiman on oltava vakuuttava ja taempien pontaiden lisäävun oltava tarvittaessa nopeasti käytettävissä.

c. Suurhyökkäys, joka suoritettaisiin vasta liikekannallepanon tapahtuttua ja suurvaltasodan²⁶⁾ ollessa jo alkanut, tapahtuisi maa-, meri- ja ilmavoimien yhteisoperaatioina. Mahdollisuuksien rajoissa on, että suurhyökkäykseen liittyisivät myös ns. **terrorihyökkäykset** väestöä ja teollisuusalueita vastaan kansan moraalin ja valtakunnan taloudellisen kapasiteetin murskaamiseksi.

Asiantuntijoiden ja strategisten uhka-analyysien varaan jää mitkä näistä strategian menetelmistä (ja kenties missä uhkajärjestyksessä) tulevat ensisijaisesti kysymykseen maamme totaalista puolustusta valmisteltaessa. Tällöin on otettava luonnollisesti huomioon myös epäsuoran strategian offensiiviset painostuskeinot maattamme vastaan.

G. PÄATELMA

32.

Tulkittessaan politiikan ja strategian keskinäistä suhdetta oloissamme nykyaikaiset strategian harrastajat vetoavat usein yksipuolisesti ydin sodan uhkaan ja ohjusaikakauteen ja tässä pelossaan korostavat iskulauseen tavoin teesiä: on tarkoituksenmukaista vahvistaa rauhantahtoisen ulkopoliitiikan uskottavuutta puolustuskyvyn kustannuksella ja tärkeämpää on harjoittaa yleistä aseistariisuntaa ja rajoittaa sotaan joutumisen vaaraa, kuin vahvistaa puolustuskykyä. Paikallisia sotia "saattaa kuitenkin syttyä Euroopassa ja niissä voidaan käyttää ainoastaan konventionaalaisia aseita".²⁷⁾ Olipa ydinase miten pelottava tahansa, se ei saisi muodostua hysteriaksi, joka vaikuttaa negatiivisesti maan turvallisuusratkaisuihin.

Eräät näkemykset vetoavat taas YYA-sopimukseemme ja väittävät, että tämä sopimus korvaa "vahvan" puolustuskyvyn ja "liiallinen" varustautumisemme saattaa estää NL:a valvomasta Suomea turvalli-

suusintressiensä mukaisesti ja jos konsultaatiokynnys on "korkea", NL:lla ei ole sopimusvaraisia keinoja painostaa Suomea.²⁸⁾ Tällaiset väittämät ovat selvästi tendenssihakuisia, eivätkä palvele suvereenin kansallisvaltion turvallisuuspäämääriä eivätkä ole myöskään sopusoinnussa YYA-sopimuksen kanssa.

33.

Tässä teoreettisessa tutkielmassa on lähdetty siitä vanhakantaisesta historiallisesta kokemuksesta

- että suurvalloilla on turvallisuuspolitiikassaan aina dynaaminen ja aggressiivinen leima ja
- että suurvallat ajavat subjektiivisesti omia etujaan riippumatta siitä ovatko ne objektiivisesti oikeudellisia vai eivät.

Tässä myllerryksessä pikkuvaltojen poliittiset päätökset ja julistukset sekä "poliittisen strategian" keinot eivät paljoakaan merkitse valtiollisen vapauden ja itsenäisyyden säilyttämisessä, jos näille ei ole strategista katetta nimenomaan kansallisissa puitteissa. Näin ollen ei nykyäänkään ole vanhoillista puhua rajojen turvaamisesta strategisoin keinoin. **Rajojen turvaaminen on tällöin vaan oivallettava sotilaallisen voiman ja vastarinnan säilymisenä ja alueitten hallitsemisena eikä enää linjojen puolustamisena.** Tämän laatuksen strategian toteuttamisessa pikkuvaltio tarvitsee jokaisen asekuntoisen miehensä. Menettäessään puolustuksellisen itsenäisyytensä valtakunta luopuu itse asiassa kansallisesta suvereenisuudesta.

VIITTEET

- 1) Kylmä sota — kansainvälinen jännitystilä, missä pyritään sodan päämääriin kaikkiin keinoin avoimeen sodankäyntiin turvautumatta (kirjoittaja).
- 2) Epäsuora strategia — menetelmä, joka käyttää poliittisia, psykologisia ja taloudellisia aggressioita sekä asevoimilla uhkaamista ja neuvotteluja vuoronperään tai samanaikaisesti vastustajan lamauttamiseksi (kirjoittaja).
- 3) Liddel-Hart: Strategie. Rheinische Verlags-Anstalt, Wiesbaden 1955.
- 4) Beaufre: Modern strategi. För fred och krig 1966.
- 5) Operatiivinen strategia: a) mitä halutaan ja mitä pitäisi tehdä sekä b) mitä teknilliset edellytykset sallivat (Beaufre).
- 6) Dictionary of United States Military Terms for Joint Usage, Joint Chiefs of Staff Publication 1. Washington 1966.
- 7) Wedemeyer: Der Verwaltung Krieg. Sigbert Mohn Verlag, Lengerich 1968.
- 8) Blumentritt: Strategie und Taktik. Athenaion Verlag, Konstanz 1960.
- 9) Fuchs-Kölper: Militärisches Taschenlexikon. Darmstadt 1961.
- 10) Jörg Bahnmann: Der Begriff der Strategie bei Clausewitz, Moltke und Liddel-Hart. Wehrwissenschaftliche Rundschau 1/1968.
- 11) Gerhard Bauman: Strategie und Forschung. Wehrkunde 1/1968.
- 12) Strategisk Bulletin 1—2/1968. Säkerhetspolitik och försvarsutgifter 1968/72. Försvarsdepartementet Stockholm 1968:10.
- 13) Pennanen: Vallankumous tienhaarassa. Tammi 1968.
- 14) H E Seuberlich: Das strategische Grundkonzept der Sowjetunion. Wehrkunde 10/1967.
- 15) Operatiivinen — taktillinen. Tiede ja Ase N:o 12/1954.
- 16) Sokolowski: Military Strategy — Soviet Doctrine and Concepts. London and Dunmow 1963.
- 17) Siviilipuolustus — järjestelmä, joka on suunniteltu passiivisin toimenpitein vähentämään valtakunnan haavoittuvuutta sekä suojelemaan ihmishenkiä, tuotantolaitoksia ja koko yhteiskuntaelämää vihollistoiminnan vaikutuksilta (kirjoittaja).
- 18) Otavan Iso Tietosanakirja 9/1965 K Killinen.
- 19) Totaalinen sota — aseellinen sota, missä panoksena on kansakunnan olemassaolo (kirjoittaja).
- 20) Otavan Iso Tietosanakirja 8/1964 P Ilmola.
- 21) Otavan Iso Tietosanakirja 6/1963 Kalle Vaarnas.
- 22) Virolainen: Puhe Sveitsin parlamentissa 13. 3.1968 Uusi Suomi.
- 23) Jakobson: Puhe YK:n yleiskokouksen poliittisessa komiteassa toukuuussa 1968 Helsingin Sanomat.
- 24) USA:n varustelurajoitus- ja aseistariisuntakomitea (Acda) Helsingin Sanomat 25. 1. 1969.
- 25) NL:n yleispoliittinen kuukausilehti Mezhdunarodnaja Zhizn N:o 1/1969.
- 26) Suurvaltasota — jokainen sota, missä suurvallat ovat vastakkain riippumatta siitä mitä taisteluvälineitä käytetään ja mitä alueita sota koskee (kirjoittaja).
- 27) Kenraaliversti Lomov. Asevoimien Kommunisti v 1965.
- 28) Ulkopoliittikka 3 ja 4/1967 Paasikivi Seuran julkaisu.

The Concept of Strategy in Finnish National Policy
(A theoretical approach)

The methods and measures to maintain both the internal and international security have become more and more active and complicated. The problem of the relationship between politics and strategy is a very actual one.

Different definitions concerning strategy have been presented. A common feature in all of them is the common goal of gaining by all possible means the objectives given by national policy. These definitions are generally characterized by the potential power capacity and by dynamics. According to the contents given to the definition of strategy one can find out both aggressive and dynamic as well as defensive and status quo states.

The need of a higher or total strategy to co-ordinate the efforts of a nation in striving for national objectives has been generally accepted.

In Finland the concept of security policy is becoming established in use. It must be understood as an entirety of all those political means that aim to safeguard and develop both the independence and the inviolability of our country. The foreign concepts of total strategy can be replaced by this concept. Foreign policy and defence are included in it as its main components.

In Finland the concept of strategy has always been understood as classical military strategy. There is no need for any change. Strategy must be understood as a science aimed to investigate the nature of war, its function and its dynamics. Strategy must be based on farsighted hypotheses and theories, but one can't set up general rules or laws from the strategic methods. Each conflict needs its own strategy. Preparedness to fight, material and psychological preparedness are the principal co-ordinating factors in strategic methods. Strategy, operations and tactics can't be seen as arts independent of each other.

The general strategic methods can be abridged into the following principles

- To isolate one's opponent from foreign connections and to break his national coherence.
- To strain for a decisive success during the first phases of war.
- To take advantage of surprise, maneuvers and quick offensives.
- To exhaust the enemy and to make flexible and strong counterattacks when necessary.

The strategic objective of a neutral state can be seen as following: to safeguard sovereignty and to prevent by military forces any country from violating the area of the state. In wartime the objective of strategy is to fight by all possible means.

Our strategy is governed by the defensive attitude. The Finnish war philosophy must be based — as hitherto — on the principle of armed preparedness. And we must actively trust in our own military possibilities.